

جغرافیا و روابط انسانی، بهار ۱۴۰۱، دوره ۴، شماره ۴، صص ۶۵۳-۶۳۷

اولویت بندی مناطق نمونه گردشگری شهرستان های استان اردبیل با توجه به پتانسیل جذب گردشگر با رویکرد توسعه پایدار گردشگری

مینا شاهی^{۱*}، علی شجاعی^۲، اکبر انصاری گبلو^۳

۱- کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری گرایش کاربری اراضی و ممیزی املاک، دانشگاه محقق اردبیل ایران (نویسنده مسئول)

۲- دانشجوی جغرافیا و برنامه ریزی شهری گرایش کاربری اراضی و ممیزی املاک، دانشگاه محقق اردبیل، ایران

۳- کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری گرایش کاربری اراضی و ممیزی املاک، دانشگاه محقق اردبیل ایران

minasahedi0608@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۰/۲۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۰/۱۰

چکیده

برای سنجش و اولویت بندی جاذبه ها معمولا معیارهای مختلفی از قبیل: اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیر ساختی، زیست محیطی، نهادی، قانونی و جغرافیایی و... مورد توجه قرار می گیرد تا بر اساس آن ها بتوان نسبت به جاذبه های گوناگون تصمیم گیری کرد. هدف این پژوهش اولویت بندی مناطق نمونه گردشگری استان اردبیل با توجه به پتانسیل جذب با رویکرد توسعه پایدار گردشگری می باشد. جامعه آماری تحقیق گردشگران ورودی به استان اردبیل بوده است با توجه مشخص نبودن تعداد گردشگران در منطقه مورد مطالعه برای به دست آوردن حجم نمونه از فرمول کوکران نوع دوم استفاده شده است. روایی آن توسط اساتید دانشگاهی تایید شده است و پایایی آن طبق آفای کرونباخ ۰/۷۹ درصد بوده است نتایج حاکی از آن است که مبین بالا بودن تاثیر سرمایه گذاری در محدوده مورد مطالعه می باشد. بنابراین با احتساب دامنه های طیفی شاخص های به کار گرفته شده که بین ۱ تا ۵ بر اساس طیف لیکرت در نوسان است. این میزان برای تمامی ابعاد به جزء شاخص های سرمایه گذاری و مهاجرت، بالاتر از شرایط مطلوب سه ارزیابی شده است. همچنین جهت رتبه بندی مناطق از آزمون کروسکال والیس استفاده شده است نتایج حاکی از آن است که چشمه آب گرم سرعین در رتبه اول، دریاچه شورابیل در رتبه دوم و بقعه شیخ صفی الدین در رتبه سوم قرار گرفتند.

واژگان کلیدی: گردشگری؛ اولویت بندی، مناطق نمونه گردشگری، استان اردبیل.

امروزه صنعت گردشگری به عنوان یک پدیده اجتماعی-اقتصادی به یکی از بزرگترین بخش های اقتصادی که درآمد، شغل و مبادلات ارزی را برای بسیاری از کشورها را فراهم می کند، تبدیل شده است که دارای اثرات تکاثری برای تحریک رشد و توسعه در طیف وسیعی از بخش های اقتصادی می باشد (Theobald, 2016; ŽEGLEŇ and GRZYWACZ, 2015:26; UNWTO, 2016). به طوری که، از دیدگاه وسیع تر گردشگری شامل بسیاری از فعالیت های اقتصادی از قبیل بخش های کشاورزی، تولیدی و خدماتی از جمله غذا و نوشیدنی، مبلمان و منسوجات، جواهرات و لوازم آرایشی و خدمات حمل و نقل و نظایر آن است (Lejárraga & Walkenhorst, 2007: 3). به عبارت دیگر، "گردشگری یک فعالیت اقتصادی است که ترکیبی از کالاها و خدمات محصور شده توسط مرزهای سیاسی را در معرض استفاده گردشگران قرار می دهد و به دلایل متعدد نمی توان هزینه های صورت گرفته توسط گردشگران را به آسانی ردیابی و ثبت کرد (Lapeyre, 2010:8). با این وجود، گردشگری به منزله یک نیروی کلیدی برای نیل به توسعه و کاهش فقر در کشورهای در حال توسعه مطرح بوده و یکی از منابع اصلی کسب درآمدهای ارز خارجی بوده و صادرات اصلی ۸۳ درصد از کشورهای در حال توسعه را به خود اختصاص داده است (Apollo, 2012:2). از این رو، بیشتر دولت های نقش گردشگری را در رشد اقتصادی و پیشرفت اجتماعی به رسمیت شناخته اند و بسیاری از کشورها در تلاش هستند تا از طریق گسترش پتانسیل گردشگری خود ارز خارجی مورد نیاز خود را تدارک ببینند (Payne and Mervar, 2002; Dritsakis, 2004:305). یکی از شاخه های اصلی گردشگری، گردشگری شهری می باشد که از اوایل دهه ۹۰ وارد ادبیات گردشگری شده است به طوری که، در چند دهه اخیر گردشگری شهری به عنوان یک روند عمده در بازسازی روابط شهرها مطرح شده است که در این راستا استفاده از فضاهای شهر با انگیزه تفریح و سرگرمی توأم با اقامت گردشگران در بیش تر مناطق دنیا به ویژه در کشورهای مانند انگلستان، سوئد، و فرانسه، به مطرح شدن اصطلاح سیاست های گردشگری اجتماعی منجر شده در همین رابطه امروزه در بسیاری از کشورها گردشگری مبتنی بر گردشگری شهری، نشان دهند ارتقای استانداردهای زندگی مردم است که بر اساس دیدگاه بسیاری از محققین بیانگر توسعه تفریحات طبقات شهری به منزله شیوه خاصی از زندگی است (شمس الدینی و سنایی مقدم ۱۳۹۷: ۶۶). گردشگری شهری دارای ماهیت دوگانه است؛ و دوم این که شهر به عنوان مقصد گردشگری مدنظر قرار دارد و در واقع، هدف از ورود گردشگر به فضای شهری؛ یعنی شهر به عنوان مقصد گردشگری است و به قصد بازدید از

جاذبه های گردشگری شهر وارد فضای آن می شود شهرها دارای جاذبه ها و تأسیسات گردشگری فراوان و غنی هستند که در پیدایش و توسعه آنها نقش اساسی ایفا می کنند. امروزه گردشگری برای بسیاری از مدیران و مسئولان شهری به صورت یک امر اقتصادی با اهمیت درآمده است که مستلزم ارزیابی صحنه رقابت، تعریف و تعیین هدف ها، داوری میان گزینه های گوناگون در زمینه سرمایه گذاری و آمایش و ایجاد ساختار مناسب و تجارتي فرآورده های گردشگری شهری است. اکنون نکته مهم در برنامه ریزی بر اساس جاذبه ها، نحوه اولویت بندی در توسعه و چگونگی توسعه آنهاست. برای سنجش و اولویت بندی جاذبه ها معمولا معیارهای مختلفی از قبیل: اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، زیرساختی، زیست - محیطی، نهادی، قانونی و جغرافیایی مورد توجه قرار می گیرد علمی صورت پذیرد توسعه گردشگری، عدالت اجتماعی، اقتصادی و خدمات رسانی در سطح نواحی گردشگری شکل می گیرد). آمایش سرزمین یک امر علمی با رویکرد فضایی و منطقه ای در شناخت توانمندی های توسعه با توجه به قابلیت های مکانی می باشد. توسعه نیز در عصر پسا مدرن، مبنای چند بعدی یافته و از حالت تک نگر و بخشی بودن، گذرا نموده است. تعامل آمایش سرزمین و توسعه فضایی، هدفی چون عدالت جغرافیایی را دنبال می کند که از طریق ایجاد رفاه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی فراهم می آید(الهی چورن و همکاران ۱۴۰۰: ۶۷). برای سنجش و اولویت بندی جاذبه ها معمولا معیارهای مختلفی از قبیل: اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیر ساختی، زیست محیطی، نهادی، قانونی و جغرافیایی و... مورد توجه قرار می گیرد تا بر اساس آن ها بتوان نسبت به جاذبه های گوناگون تصمیم گیری کرد(طالبی و همکاران ۱۳۹۶: ۹۶). به عبارت دیگر ولویت بندی جاذبه های گردشگری از لحاظ پتانسیل جذب گردشگر در یک استان یا شهرستان، زمینه را برای برنامه ریزی اصولی در ایجاد زیر ساخت های گردشگری آماده می کند. به گونه ای نقاط ضعف در مکان هایی که در اولویت بندی جایگاه ضعیفی دارند مشخص شده و در جهت رفع این نقاط ضعف، گام برداشته می شود و هم چنین باعث می شود مکان هایی مناسب برای گذراندن اوقات فراغت به گردشگران معرفی و شناسایی شود و گردشگران یک آشنا اولیه نسبت به مکان های گردشگری پیدا کنند(الهی چورن و همکاران ۱۳۹۷: ۲۴).

ایران به دلیل برخورداری از منابع سرشار محیطی و بهره گیری از پشتوانه تاریخی - فرهنگی چند هزارساله، قابلیت ویژه ای در توسعه خدمات گردشگری دارد، اما متأسفانه اقتصاد تک محصولی متکی بر درآمدهای نفتی، مانع از توجه به این بخش از اقتصاد در کشور شده است. مقایسه کشورهایی که مهم ترین منبع اقتصادی آنها گردشگری است، با کشور ما که به درآمدهای نفتی متکی است. اهمیت اقتصادی توسعه گردشگری را

نشان می‌دهد. توسعه گردشگری در کشور، ضمن ایجاد اشتغال برای گروه‌های مختلف، رونق صنایع دستی، حمل و نقل و صنایع وابسته، افزایش درآمد و توسعه منطقه‌ای را نیز به دنبال دارد. از این رو، این توسعه علاوه بر اینکه در سطح ملی ضرورت می‌یابد، در سطح محلی نیز از ضرورت ویژه‌ای برخوردار است. با توسعه گردشگری در سطح محلی می‌توان رونق و اعتبار خاصی به عرصه سکونتگاه‌های شهری و روستایی بخشید (حاتمی نژاد و همکاران ۱۳۹۶: ۶۰). اردبیل یکی از استان‌های با اهمیت ایران است که در شمال غربی ایران و در نزدیکی مرز جمهوری آذربایجان قرار گرفته است و دارای ارتفاع زیادی مانند ساوالان (سبلان)، باغرو (تالش) و بزغوش است. نام اردبیل از واژه‌های اوستایی که از دو کلمه آرتا (مقدّس) و ویل (شهر) به معنی شهر مقدّس گرفته شده است. مساحت اردبیل ۳۸۱۰ کیلومتر مربع و جمعیت اردبیل در سرشماری سال ۱۳۹۰؛ ۴۸۲۶۲۳ نفر بوده که با احتساب جمعیت ساکن در حومه شهر به بیش از ۵۸۰۰۰۰ نفر می‌رسد. اردبیل در ۲۱۹ کیلومتری تبریز و ۵۷۸ کیلومتری تهران واقع شده است و مرکز شهرستان اردبیل است. استان اردبیل از نظر جاذبه‌های تاریخی و گردشگری بی‌مثال است طبیعت زیبا و مردم خونگرم و مهمان‌نواز و آب و هوای خنک بخصوص در فصل تابستان مسافران بسیاری را به سمت خود جذب می‌کند. شهری که متوسط دمای آن در تابستان به ۱۹ درجه سانتی‌گراد می‌رسد و این یعنی برای فرار از گرما می‌توان به آن پناه برد. زبان مردم اردبیل، آذری است و از ویژگی‌های مهم آنان میهمان‌نوازی و رعایت آداب و رسوم خاص آذری‌ها است. اردبیل شهری به قدمت ۴۰ هزار ساله، سرزمین دشت‌های سرسبز، دریاچه‌ها و آب‌های گرم و گردنه حیران است و علاوه بر این عسل و آتش‌دوغش نیز بسیار محبوب است. اردبیل به جز اینکه در تابستان مورد استقبال قرار می‌گیرد همچنین در نوروز نیز به علت داشتن یکی از نوروزهای دیدنی کهن، گردشگران بهاری را جذب خود می‌کند. اردبیل از مکان‌های زیبای ایران است که بیش از ۱۵۰۰ اثر تاریخی و باستانی در کنار صدها فرصت چشمه‌گردی سرد و گرم دارد که این شهر را به یکی از پایتخت‌های پررونق گردشگری تبدیل کرده است. لذا پژوهش حاضر در تلاش است تا به این پرسش پاسخ دهد

۱. کدام مناطق از لحاظ جاذبه گردشگر در رتبه بهتری قرار دارد

مبانی نظری

گردشگری یک پدیده اجتماعی و اقتصادی تلقی می شود که بزرگترین حرکت مسالمت آمیز مردم در سراسر جهان را تشکیل می دهد. لفظ گردشگری در زبان فارسی معادل لغت لاتین (*Tourism*) است که از ریشه *Tour* به معنای گشتن گرفته شده است. گردشگری مسافرت به یک مقصد به شرطی که بازگشتن به مبدا را در پی داشته باشد تعریف می شود. برای مدت ها توریسم با فاصله گرفتن از مرکز شهر، حرکت مردم شهر برای حضور در نواحی پیاپی و سواحل و یا گشت زنی در حومه شهر همراه بوده است سازمان جهانی گردشگری (*WTO*)، گردشگری را مسافرت و اقامت افراد در مکان هایی غیر از محل عادی سکونت خود برای کمتر از یک سال تعریف می کند که معمولاً با اهداف تفریح و گذران اوقات فراغت یا هر هدفی غیر از منفعت و بهره مندی اقتصادی (کسب سود و اشتغال) انجام می شود، این تعریف که یکی از توصیفات پذیرفته شده جهانی در این ارتباط است، هم فعالیت های گردشگری خارجی و هم فعالیت های گردشگری داخلی را در برمی گیرد (باقری و همکاران ۱۴۰۰: ۲۵). گردشگری یکی از بخش های اقتصادی رو به رشد است که بسیاری از کشورها، به دنبال بهره گیری مستمر از عواید آن هستند. هرچه اقتصاد کشوری برای توسعه ی خود بیشتر به گردشگری وابسته باشد، تلاش بیشتری برای بهبود رقابت پذیری مقاصد خود بروز می دهد. به همین دلیل است که در روندهای اخیر در صنعت گردشگری، رقابت پذیری در رأس سیاست های گردشگری قرار دارد و به یکی از نکات اصلی مورد توجه در خط مشی گذاری گردشگری تبدیل شده است. هم راستا با افزایش رقابت و افزایش شدت فعالیت های گردشگری، سیاست های گردشگری روی بهبود رقابت پذیری از طریق خلق یک چارچوب قانونی برای اداره، کنترل و افزایش کیفیت و کارایی در صنعت و حفظ منابع تمرکز می کنند (همان). گردشگری نقش مهمی در توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورها ایفا می کند. توسعه گردشگری یکی از کم هزینه ترین روشهای ایجاد اشتغال به شمار می رود. ایجاد وفاق ملی، تقویت روحیه و رشد و شکوفائی استعدادها را نیز میتوان از آثار اجتماعی آن برشمرد (مکیان ۱۴۰۰: ۲). صنعت گردشگری از مهمترین منابع کسب درآمد کشورهای جهان است و در قرن ۲۱ به تدریج به عنوان دومین صنعت مهم دنیا بر شمرده می شود. به همین دلیل برای دستیابی به سهم بیشتری در بازار جهانی باید به دنبال راه کارهایی منطقی و ایجاد یک برنامه منظم بود تا از این طریق و با دستیابی به اهداف دراز مدت این صنعت، تاثیر آن بر بهبود وضعیت اقتصادی متجلی گردد (اردکانی ۱۳۹۰: ۲).

مناطق نمونه گردشگری

محدوده هایی هستند که به دلیل وجود جاذبه های مهم گردشگری و پتانسیل های توسعه، قابلیت احداث مجموعه ای از تأسیسات گردشگری به منظور ارائه ی کلیهی خدمات و کالاهای مورد نیاز گردشگران در یک مکان واحد را دارد. محل ایجاد منطقه نمونه گردشگری می تواند در جوار جاذبه های و یا در تعامل متناسب با آنها باشد منطقه ی نمونه ی گردشگری دارای سطح بندی است که منظور از سطح و دامنه ی اثرگذاری منطقه ی نمونه از نظر ترکیب و تنوع جاذبه ها، خدمات و میزان جذابیت آن برای طیف های مختلف گردشگری است این مناطق بر اساس ظرفیت در چهار سطح بین المللی، ملی، استانی و محلی تعیین می شوند (رباطی و همکاران ۱۴۰۰: ۲۳۶).

توسعه پایدار گردشگری

در کنفرانس سران در ریو به سال ۱۹۹۲، موضوع پایداری در سطح محلی به ویژه توسعه پایدار شهری مورد توجه و تاکید قرار گرفت و گردهمایی های منچستر به سال ۱۹۹۳ و ۱۹۹۴ با موضوع شهرهای پایدار برگزار شد، اما بیشترین توجه بر سکونتگاه های شهری پایدار در دومین کنفرانس اسکان در استانبول به سال ۱۹۹۶ شد توسعه پایدار شهری که به عنوان یک موضوع آکادمیک حجم زیادی از ادبیات مربوط به توسعه شهری را به خود اختصاص داده است مفیدی می تواند توسعه مداوم شهرها و جوامع شهری نسل های آینده را ضمانت کند توسعه پایدار شهر زمانی اتفاق خواهد افتاد که به تمامی اجزای تشکیل دهنده شهر توجه شود شهر پایدار می تواند در شکل های مختلف و بی شماری وابسته به تاریخ منطقه، فرهنگ، پایه اقتصادی، اقلیم و محیط و سیاستها نمود پیدا کند در همین رابطه، باید توجه داشت پایداری شهرها از مؤلفه های مختلف درونی و بیرونی تأثیر می پذیرد. یکی از این مؤلفه ها، توسعه گردشگری است که در شهرها رواج و توسعه می یابد. گردشگری در هر فضای جغرافیایی در روندی از تطبیق پذیری جاذبه های سکونتگاهها و تسهیلات مورد نیاز انجام می گیرد (اکبریان رونیزی ۱۳۹۶: ۳).

گردشگری پایدار بر اساس تعریف سازمان گردشگری جهانی، گردشگری است که تأثیر کامل شرایط اقتصادی، اجتماعی و محیطی و آینده را در نظر می گیرد و نیازهای بازدیدکنندگان، صنعت گردشگری، محیط زیست و جوامع میزبان را مورد بررسی قرار میدهد. بر اساس گزارش سازمان گردشگری جهانی هدف گردشگری

پایدار، کاهش فقر، با احترام به اصالت فرهنگی اجتماعی و استفاده از منابع زیست محیطی، تسهیل و توانمند سازی جامعه است تا آنها بتوانند در فرآیند تولید شرکت کنند و مزایای مختلف از فعالیت های گردشگری کسب کنند (احمدی دهکا ۱۳۹۸: ۷۹).

دستیابی به توسعه پایدار در گرو توجه به ارکان اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی در یک جامعه است و گردشگری به عنوان فعالیتی اثرگذار بر تمامی ارکان توسعه، بیش از گذشته نیازمند مطالعه است. حال در صورت افزایش ناگهانی گردشگری به منطقه ای آثار زیست محیطی جبران ناپذیری بر محیط وارد می گردد. در این تحقیق با بیان اجزاء مشترک مفهوم توسعه پایدار از دیدگاههای متفاوت به ویژگیهای گردشگری پایدار پرداخته و بطور خاص، تبعات زیست محیطی فعالیتهای گردشگری در محدوده ای مشخص (شهر شاندیز بخشی از شهرستان مشهد) مطرح شده است (معنی فر و معارف دوست ۱۳۹۰: ۲۴). توریسم پایدار توریسمی است که قادر به پاسخگویی نیازهای نسل حاضر باشد بدون اینکه از ظرفیتهای مربوط به نسلهای آینده برای پاسخگویی به نیازهای خود بکاهد. امروزه صنعت توریسم به عنوان صنعتی پویا و با ویژگیهای توسعه مدارانه است که بخش مهمی از فعالیتهای اقتصادی و تولیدی کشورهای توسعه یافته و درحال توسعه را به خود اختصاص داده است. (صادقیان و همکاران ۱۳۹۰: ۲۴).

پیشینه تحقیق

(Sharda et al, 2018) اولویت بندی مناطق خطر فرسایش برای مبارزه با تخریب اراضی در شمال غربی هیمالیا به این نتیجه رسیده است که اولویت بندی مناطق در معرض خطر فرسایش و درمان آنها با اقدامات حفاظتی مناسب با داده های صحرایی جمع آوری شده از دو حوزه آبخیز نماینده در منطقه هیمالیا تأیید شد. رویکرد حاضر را می توان به راحتی به سایر مناطق کشاورزی-اقليمی کشور تعمیم داد تا طرح های جامع حفاظتی را برای استفاده کارآمد از منابع مالی محدود بر مبنای پایدار توسعه دهد.

(falcao, 2018) توسعه پایدار به عنوان کلیدی برای اولویت بندی سرمایه گذاری ها در زیرساخت های عمومی به این نتیجه رسیده است که نتیجه of اجازه تصمیم گیری درباره ترتیب اولویت بندی پروژه ها را می دهد. مورد مطالعه توسعه یافته، سازگاری و کاربرد این ابزار برای مدیریت بودجه معمولی را اثبات می کند.

تولایی و همکاران در سال ۱۳۹۵ در تحقیقی تحت عنوان اولویت بندی مناطق نمونه گردشگری شرق استان گیلان جهت برنامه ریزی توسعه گردشگری به این نتیجه رسیده اند که منطقه نمونه گردشگری دیلمان در رتبه اول جهت برنامه ریزی و توسعه گردشگری قرار گرفت. شهر لاهیجان در رتبه دوم و منطقه نمونه گردشگری زیاز و سجیران از توابع شهرستان رودسر در رتبه سوم جهت برنامه ریزی و توسعه گردشگری قرار گرفته است. همچنین یافته های حاصل از روش تحلیل خوشه ای حاکی از آن است که مکان های نمونه گردشگری دیلمان، شهر لاهیجان، زیاز و سجیران، تی تی، شوئیل و ابی نام در اولویت اول برنامه ریزی و به عنوان قطب توریستی مشخص شدند، هلودشت، له له رود، خرما، خصیل دشت، کلاچای، چاف و چمخاله، علیسرود، سفید آب، چابکسر و امیرکلاویه در اولویت دوم برنامه ریزی و به عنوان مرکز توریستی و در نهایت، مناطق نمونه گردشگری جواهر دشت، کیا کلاویه، میان لنگه و سرولات در اولویت سوم برنامه ریزی و به عنوان نقطه توریستی شناسایی شدند.

محمدیان و همکاران در سال ۱۳۹۵ در تحقیقی تحت عنوان اولویت بندی مناطق نمونه گردشگری ایران با استفاده از روش های تصمیم گیری چند معیاره به این نتیجه رسیده است که نتایج حاصل از تحقیق نشان داد که شهر تبریز با میزان $CC5 = 0,7087$ نزدیکی نسبی بیشتری به وضعیت ایده آل را دارا است و مناطق نمونه گردشگری شیراز با میزان $CC2 = 0,4800$ و همدان با میزان $CC4 = 0,4794$ در سطح خوب منطقه نمونه گردشگری و شهر مشهد با میزان $CC1 = 0,4752$ در سطح ضعیفی از این ارزیابی قرار دارد

روش پژوهش

روش شناسی از نوع کاربردی و روش آن توصیفی - تحلیلی مبتنی بر مطالعات میدانی (پرسشنامه و مشاهده) استفاده شده است. به منظور دستیابی به نتایج مطلوب و ارزیابی اولویت بندی مناطق نمونه گردشگری جهت سرمایه گذاری و توسعه پایدار برای متغیر مستقل، بعد (اقتصادی، اجتماعی، کالبدی، زیست محیطی) با ۶۶ متغیر و برای متغیر وابسته (توسعه پایدار)، ۳ شاخص (اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی) به شرح جدول ۱ اقدام به تهیه و تدوین با طیف لیکرت گردیده است جهت ارزیابی پایایی داده ها از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد، که برای شاخص های گردشگری ضریب $0,82$ درصد و برای توسعه پایدار $0,82$ درصد به دست آمد که نشان از رضایت بخش بودن داده ها برای انجام تحقیق می باشد. جامعه آماری تحقیق شهرستان

های استان مازندران بوده است که بر اساس جدول مورگان تعداد ۳۸۴ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب گردید برای تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون t تک نمونه ای و آزمون کروسکال والیس استفاده شده است.

جدول ۱- مولفه ها و شاخص های اولویت بندی مناطق نمونه گردشگری

نوع متغیر	ابعاد	شاخص ها	متغیر
سرمایه گذاری	اقتصادی	اشتغال زایی	توسعه فعالیت کارآفرینی، ایجاد اشتغال در زمینه خدمات
		درآمد زایی	افزایش میزان درآمد خانوارها، افزایش قیمت مسکن در بافت مسکونی روستاها و شهرها
اجتماعی - فرهنگی		مشارکت و همکاری	رعایت آداب و رسوم محلی، همکاری در مدیریت امور جاذبه ها، مشارکت در تامین میزان هزینه های عمومی،
		امنیت	احساس امنیت در جاذبه ها، میزان جرائم و ناهنجاری ها در جاذبه ها، رواج فرهنگ مصرفی در منطقه، آلودگی رفتاری متعارض با ناهنجاریهای جامعه، رفتارهای غصب آلود مردم نسبت به گردشگر
		مهاجرت	کاهش مهاجرت ساکنین به ویژه جوانان، مهاجر پذیر منطقه، افزایش جمعیت سالمندان و بازنشستگان، جذب سرمایه های مهاجران،

این آزمون، متناظر غیر پارامتری آزمون است و همانند آزمون (f) برای مقایسه میانگین های بیش از ۲ نمونه رتبه ای و (و یا فاصله ای) کاربرد دارد. به عبارت دیگر، در مواردی که متغیرها از نوع رتبه ای باشند از آزمون کروسکال والیس به جای (f) استفاده می شود و محدودیت های کم تری نسبت به آزمون دارد فرضیات در این آزمون بدون جهت است یعنی فقط تفاوت رانشان می دهد و جهت بزرگ تر یا کوچک تر بودن گروهها را از نظر میانگین ها نشان نمی دهد (Mansorifar, 2012:37).

بهبود استانداردهای مسکن، تغییرات صورت گرفته در بافت کالبدی روستاها و شهرها، مصالح مورد استفاده در ساخت و سازها، نظارت و کنترل بر ساخت و سازها، استفاده از دانش جدید در ساخت و سازها	بهبود استانداردهای مسکن، تغییرات صورت گرفته در بافت روستایی و شهرها	کالبدی	
ساماندهی و بهبود معابر، جدول گذاری و شن ریزی کردن معابر، توسعه زیر ساخت های ارتباطی جاده ای، مشارکت در بهسازی زیر ساخت های دارای جاذبه ها	ساماندهی و بهبود معابر		
تغییرات کاربری در مزارع و باغات، ساخت وسازهایی بدون برنامه، تخلیه نخاله های ساختمانی، تغییرات کاربری ها در دامنه ها مراتع محدوده بافت روستا دارای جاذبه	تغییرات کاربری		
آلودگی منابع آب، همکاری در تامین هزینه های جمع آوری زباله، بهبود روش های دفع زباله، میزان دسترسی به خدمات بهداشتی، جمع آوری و دفع آب های سطحی، رعایت پاکیزگی محیط	آلودگی محیط	زیست محیطی	
تخریب زیبایی های طبیعی، تخریب مراتع و زیست گاههای حیات وحش، کاهش تنوع پوشش گیاهی، تخریب پوشش های گیاهی به دلیل خاکبرداری و ساختمان سازی در دامنه ها	تخریب محیط		
افزایش میزان محصولات تولیدی و خدماتی، افزایش تنوع منابع درآمدی، افزایش پس انداز درآمد، افزایش ثبات درآمد، افزایش مشاغل غیر کشاورزی،	اقتصادی	توسعه پایدار	
افزایش فضاهای آموزشی و تفریحی، افزایش امید به زندگی، افزایش بهداشت و درمان، میزان مهاجرت، امنیت اجتماعی، همکاری با مسئولین محلی، مشارکت در امور عمومی	اجتماعی		

زیست محیطی و کالبدی	،روشنایی معابر، پاکیزگی محیط و منظر منطقه، آگاه بودن مردم نسبت به جاذبه ها و طبیعت

(رومیانی و همکاران ۱۳۹۶: ۲۶)

منطقه مورد مطالعه

استان اردبیل با مساحتی حدود ۱۷۸۰۰ کیلو متر مربع حدود ۱/۱ درصد از کل مساحت کشور را به خود اختصاص داده و بین عرضهای ۲۷ درجه شمالی از خط استوا و ۳۰ درجه شرقی از نصف النهار گرینویچ واقع شده است که از شمال با کشور جمهوری آذربایجان حدود ۲۸۳ کیلومتر مرز مشترک دارد و از شرق به استان گیلان، از غرب به استان آذربایجان شرقی و از جنوب به استان زنجان منتهی می شود. محور اردبیل- آستارا مهمترین خط ارتباطی استان با مرکز کشور است. شهرستانهای استان و جمعیت

استان اردبیل دارای ۱۲ شهرستان شامل اردبیل، بیله سوار، پارس آباد، خلخال، کوثر، گرمی، اصلاندوز، مشکین شهر، نمین، نیر، انگوت و سرعین بوده و طبق آخرین تقسیمات کشوری دارای ۲۰ شهر، ۲۵ بخش و ۶۶ دهستان می باشد. و از لحاظ جمعیتی هفدهمین استان کشور است.

شکل یک موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

. یافته های تحقیق

یافته های توصیفی

از میان ۳۶۰ نفر ۳۸ درصد در گروه سنی ۴۰-۵۳/۹ و ۳۱/۹-۵۳ درصد از نظر وضعیت سواد ۶۸ درصد دانشگاهی بوده همچنین ۵۳/۹ درصد از پاسخگویان مردان بوده اند.

جدول ۱- اطلاعاتی توصیفی پاسخگویان

ویژگی پاسخگویان	های	بیشترین تعداد	درصد
سن		گروه سنی ۴۰- ۳۱	۳۸
سواد		دانشگاهی	۶۸
تاهل		۱۴۸	۵۳/۹
جنسیت		۱۵۷	۵۳/۹

۸ یافته های تحلیلی

اولویت بندی مقصدهای گردشگری را می توان به نوعی، بخشی از فرآیند برنامه ریزی فضایی در یک منطقه دانست چراکه هدف برنامه ریزی فضایی، شناخت سرزمین و چگونگی بهره برداری از این منابع همراه با پیش بینی وضعیت آینده استقرار مطلوب انسان و عملکرد وی در طبیعت به منظور تأمین رشد معقول، متوازن و مطلوب اقتصادی بر پهنه سرزمین و جلوگیری از بروز عدم تعادل و بازتاب های تخریبی و منفی در فضای سرزمین است. برای تجزیه و تحلیل داده های بدست آمده از پرسشنامه از آزمون t تک نمونه ای استفاده شده است. تحلیل داده های گردآوری شده از طریق پرسشنامه و مصاحبه با گردشگران محدوده مورد مطالعه با استفاده از تحلیل میانگین عددی از دیدگاه پاسخگویان بر اساس آزمون t تک نمونه ای مبین بالا بودن تاثیر سرمایه گذاری در محدوده مورد مطالعه می باشد. بنابراین با احتساب دامنه های طیفی شاخص های به کار گرفته شده که بین ۵ تا ۱۰ بر اساس طیف لیکرت در نوسان است. این میزان برای تمامی ابعاد به جزء شاخص های سرمایه گذاری و مهاجرت، بالاتر از شرایط مطلوب سه ارزیابی شده است.

جدول ۹- معناداری تفاوت از حد مطلوب مناطق نمونه گردشگری استان اردبیل

مطلوبیت عددی مورد آزمون = ۳						
ابعاد	شاخص ها	آماره آزمون t	درجه آزادی	معناداری	تفاوت میانگین	فاصله اطمینان ۹۵
						حد پایین

اقتصادی	اشتغال زایی	۳/۸۵	۲۱۹	۰/۰۰۶	۰/۳۰۵۵	۰/۰۹۱۸	۰/۵۱۹۳
	درآمد زایی	۴/۲۳	۲۱۹	۰/۰۰۰	۰/۴۶۵۱	۰/۰۲۷۷۹	۰/۶۴۹۱
	سرمایه گذاری	۱/۲۴	۲۱۹	۰/۰۰۰	۰/۴۸۲۳	-۰/۶۷۵۳	۰/۲۹۸۶
اجتماعی	مشارکت و همکاری	۲/۲۱	۲۱۹	۰/۰۰۰	-۰/۲۷۵۶	-۰/۲۷۶۴	۰/۱۰۲۲
-	امنیت	۳/۱۲	۲۱۹	۰/۰۰۵	۰/۰۷۵۱	۰/۰۷۵۶	۰/۳۴۱۹
فرهنگی	مهاجرت	۱/۱۲	۲۱۹	۰/۰۰۰	-۰/۰۳۱۰	-۰/۰۳۱۵	۰/۲۵۸۶
کالبدی	بهبود استاندارد زیر ساخت ها	۳/۱۸	۲۱۹	۰/۰۰۴	۰/۱۱۶۵	۰/۱۱۷۴	۰/۴۷۰۹
	ساماندهی و بهبود و معابر	۳/۲۹	۲۱۹	۰/۰۰۰	۰/۱۲۴۶	۰/۱۲۸۱	۰/۴۹۶۸
زیست محیطی	تغییرات کاربری	۳/۶۱	۲۱۹	۰/۰۰۰	۰/۱۴۰۳	۰/۱۴۰۳	۰/۴۷۷۸
	آلودگی محیط	۶/۵۲	۲۱۹	۰/۰۰۰	۰/۲۲۰۶	۰/۲۲۰۲	۰/۵۰۸۶
	تخریب محیط	۳/۳۸	۲۱۹	۰/۰۰۰	۰/۱۷۴۹	۰/۱۷۵۰	۰/۵۸۶۸

از طرف دیگر از طرف دیگر برای رتبه بندی مناطق نمونه گردشگری مورد مطالعه با استفاده از داده‌های پرسش نامه ای از آزمون کروسکال والیس استفاد شده است. همان طوری که نتایج ارئه شده نشان می دهد در بین مناطق نمونه گردشگری چشمه آب گرم سرعین در رتبه اول، دریاچه شورابیل ۱۲۲/۰۳ در رتبه دوم و بقعه شیخ صفی الدین با ۱۱۲/۵۸ در رتبه سوم قرار گرفتند.

مناطق گردشگری	اقتصادی	اجتماعی	فرهنگی	کالبدی	زیست محیطی
بقعه شیخ صفی الدین	۷۵,۹۸	۸۰,۲۱	۹۵,۵۸	۱۱۰,۲۳	۶۷,۶۷
دریاچه شورابیل	۱۰۷,۸۱	۹۳,۹۸	۹۳,۹۹	۱۰۲,۳۶	۹۴,۴۸
موزه چینی خانه	۱۰۴,۷۸	۱۲۸,۱۶	۱۳۷,۳۶	۱۱۶,۸۴	۱۰۵,۹۶
پل معلق مشگین	۱۱۰,۵۴	۹۶,۷۶	۱۲۹,۵۰	۱۰۳,۷۰	۱۰۶,۴۴
قلعه قهقه زندان	۱۲۵,۷۲	۹۶,۷۶	۱۲۳,۸۱	۱۲۱,۶۰	۱۵۶,۵۳
چشمه آب گرم سرعین	۱۰۲,۹۴	۹۶,۷۶	۷۶,۷۶	۹۹,۶۰	۶۲,۸۶
پل هفت چشمه	۱۱۱,۴۸	۱۳۸,۷۰	۹۲,۵۴	۸۹,۴۶	۱۳۳,۴۱
وزن محاسبه شده	۰,۱۵	۰,۱۹	۰,۱۶۰	۰,۱۱۵	۰,۱۴۱

نتیجه گیری

شهرها مقصد اصلی گردشگری به شمار رفته و امروزه گردشگری به یکی از موتورهای محرکه توسعه شهری و بازسازی آن تبدیل شده است. بر این اساس شهرهای گردشگری به دلیل نقش غالب گردشگری در توسعه خود غالباً منحصر به فرد در نظر گرفته شده و توسعه گردشگری متضمن توجه به توسعه در همه سطوح فردی، سازمانی، ملی و بین‌المللی است و پایداری آن مستلزم استفاده از منابع، مدیریت، سرمایه‌گذاری، پیشرفت فناوری و تغییر ساختاری و نهادی است که با بازهای حال و آینده بشر سازگار باشد. مزایای کلیدی و تاثیرات مثبت فضای سرمایه گذاری شامل توسعه اقتصادی و کاهش فقر است. به دلایل مختلف گردشگری به عنوان کاتالیزور مهم برای توسعه اقتصادی از سطح محلی به سطح ملی است اگر گردشگری به طور مناسب برنامه ریزی، توسعه و بازار یابی شود. به سرمایه گذاری جذاب مالی برای سرمایه گذاری منجر می شود مسئولین شهری برای تقویت و تجدید قوای اقتصاد شهر از گردشگری به عنوان ابزاری برای بازسازی و ایجاد

فرصت های شغلی جدید و سرمایه گذاری استفاده می کنند گردشگری یکی از راهبردهای اساسی توسعه جوامع در سطوح ملی، منطقه‌ای، شهری-محلی به شما می‌آید. توسعه صنعت گردشگری در قیاس با توسعه سایر انواع صنایع، دارای منافع قابل توجه است. در حقیقت روند گسترش جهانی توریسم به واسطه منافع اقتصادی-زیست محیطی مورد توجه کشورها و مناطق (درون کشور) قرار گرفته است. این صنعت دارای جایگاه مهم و برجسته-ای در اقتصادی جهانی بوده و کشورهای مختلف در رقابتی سنگین سعی دارند در همین راستا، توجه به نیازهای گردشگران، عوامل تامین کننده رضایت آنان، خدمات مورد نیاز و مواردی از این دست به شده حیاتی است. هدف این پژوهش اولویت بندی مناطق نمونه گردشگری استان اردبیل می باشد نتایج حاکی از آن است که تفاوت معناداری بین مناطق نمونه گردشگری وجود دارد لذا برای رتبه بندی مناطق نمونه گردشگری استان اردبیل از آزمون کروسکال والیس استفاده شده است به طوری چشمه آب گرم سرعین در جایگاه اول، دریاچه شورابیل در جایگاه دوم در جایگاه سوم بقعه شیخ صفی الدین قرار گرفتند.

منابع و مأخذ

اردکانی، سید سعید، میر غفوری، سید حبیب الله، برقی، شاهین. (۱۳۸۹). شناسایی و اولویت بندی مولفه های موثر بر سطح رضایت گردشگران خارجی در شیراز با استفاده از تکنیک های تحلیل عاملی و تصمیم گیری چند شاخصه. مطالعات مدیریت گردشگری. ۲۴-۱، ۵(۱۳)،

الهی چورن، محمد علی، سنایی مقدم، سروش. (۱۳۹۷). اولویت بندی جاذبه های گردشگری شهرستان نوشهر بر اساس پتانسیل جذب گردشگر. جغرافیا و روابط انسانی. ۹۳۹-۹۲۵، ۱(۲)،

الهی چورن، محمد علی، رمضان زاده لسبویی، مهدی، واحدی اشرفی، الهام. (۱۴۰۰). اولویت بندی مناطق نمونه گردشگری شهرستان های استان مرکزی به منظور سرمایه گذاری در توسعه پایدار گردشگری. فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی منطقه ای،

اکبریان رونیزی، سعیدرضا، رستگار، ابراهیم. (۱۳۹۹). تبیین و تحلیل عوامل موثر بر رضایتمندی گردشگر از مقصدهای گردشگری مطالعه موردی: شهر درگهان. نشریه گردشگری شهری. ۱۴۳-۱۲۹، ۷(۴)،

امیرانتخابی، شهرام، ویسی، رضا، سبب کار، مژگان، محمودی نیا، سعید. (۱۳۹۸). تعیین اولویت های گردشگری و سرمایه گذاری در مناطق نمونه گردشگری روستایی شمالغرب استان گیلان. مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های انسانی. ۵۰۷-۴۹۱، ۱۴(۲)،

باقری، مسلم، شجاعی، پیام، کیانی، مهرداد. (۱۳۹۵). ارائه مدل تفسیری ساختاری شاخص های رقابت پذیری سفر و گردشگری (مطالعه موردی: استان فارس). برنامه ریزی و توسعه گردشگری. ۱۳۷-۱۵۷، ۵(۱۸)،

حمدیان، محبوبه و مفرح، مزده و اقبالی، حسین، ۱۳۹۵، اولویت بندی مناطق نمونه گردشگری ایران با استفاده از روش های تصمیم گیری چند معیاره، کنفرانس بین المللی پژوهش در علوم و مهندسی، <https://civilica.com/doc/536695>،

رباطی، محمدبشیر، زنگنه، علیرضا، کیانی علی آبادی، اسما، سجاذزاده، حسن. (۱۴۰۰). ارزیابی پتانسیل های گردشگری با رویکرد جذب سرمایه گذار (نمونه موردی شهرستان نهاوند). برنامه ریزی و توسعه گردشگری، ۲۶۰-۲۳۱، ۱۰(۳۷)،

شمس الدینی، علی، سنایی مقدم، سروش. (۱۳۹۷). تحلیلی بر سنجش زیرساخت های گردشگری در فضاهای شهری (مطالعه موردی: شهر زنجان). نشریه گردشگری شهری. ۸۲-۶۵، ۵(۳)،

صادقیان، هادی و حسن پور، امید و خدابخش، سیده لیلا، ۱۳۹۰، توریسم شهری و نقش آن در توسعه پایدار شهری، همایش گردشگری و توسعه پایدار، همدان، <https://civilica.com/doc/127017>،

مکیان، سیدنظام الدین، نادری بنی، محمود. (۱۳۸۳). بررسی وضعیت گردشگری داخلی در شهرستان یزد. مطالعات مدیریت گردشگری. ۱۵-۱، ۲(۴)،

Dritsakis, N. (2004). Tourism as a long-run economic growth factor: an empirical investigation for Greece using causality analysis. Tourism economics, 10(3), 305-316.

Apollo, M. (2018). Ethics in tourism as a key to development, prosperity and well-being of all stakeholders: 3rd International Congress on Ethics and Tourism, Krakow, 27-28 April 2017.

Faynot, O., Andrieu, F., Weber, O., Fenouillet-Béranger, C., Perreau, P., Mazurier, J., ... & Deleonibus, S. (2010, December). Planar Fully depleted SOI technology: A Powerful architecture for the 20nm node and beyond. In 2010 International Electron Devices Meeting (pp. 3-2). IEEE.

Lejárraga, I., & Walkenhorst, P. (2007). Diversification by deepening linkages through tourism. In World Bank workshop on Export Growth and Diversification: Pro-active Policies in the Export Cycle, World Bank, Washington, DC.

Parlov, N., Perkov, D., & Sičaja, Ž. (2016). New trends in tourism destination branding by means of digital marketing. Acta Economica Et Turistica, 2(2), 139-146.

Sharda, V. N., & Mandal, D. (2018). Prioritization and field validation of erosion risk areas for combating land degradation in North Western Himalayas. Catena, 164, 71-78.